

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

3 aprilie 2014 *

„Cooperare judiciară în materie civilă — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Competența internațională în materie delictuală și cvasidelictuală — Act comis într-un stat membru, care constă în participarea la un act ilicit săvârșit pe teritoriul altui stat membru — Determinarea locului unde s-a produs fapta prejudiciabilă”

În cauza C-387/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Germania), prin decizia din 28 iunie 2012, primită de Curte la 15 august 2012, în procedura

Hi Hotel HCF SARL

împotriva

Uwe Spoering,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președinte de cameră, domnii M. Safjan (raportor), C. G. Fernlund și J. Malenovsky și doamna A. Prechal, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 septembrie 2013,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Hi Hotel HCF SARL, de H. Leis, Rechtsanwalt;
- pentru domnul Spoering, de P. Ruppert, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de F. Wannek, în calitate de agenți;
- pentru guvernul Regatului Unit, de A. Robinson, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de W. Bogensberger și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Hi Hotel HCF SARL (denumită în continuare „Hi Hotel”), cu sediul la Nisa (Franța), pe de o parte, și domnul Spoering, cu domiciliul în Köln (Germania), pe de altă parte, în legătură cu o cerere prin care se solicită să se dispună încetarea unei atingeri aduse unor drepturi de autor și să se plătească despăgubiri.

Cadrul juridic

- 3 Din considerentul (2) al Regulamentului nr. 44/2001 reiese că acesta vizează, pentru buna funcționare a pieței interne, adoptarea „de dispoziții care să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială și la simplificarea formalităților în vederea recunoașterii și executării rapide și simple a hotărârilor de către statele membre legate prin prezentul regulament [...]”
- 4 În considerentele (11), (12) și (15) ale regulamentului menționat se arată:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență.

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

[...]

(15) În interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile [...]”
- 5 Normele de competență judiciară figurează în capitolul II, intitulat „Competența”, din Regulamentul nr. 44/2001.
- 6 Articolul 2, care figurează în secțiunea 1, intitulată „Dispoziții generale”, din capitolul II din același regulament, prevede la alineatul (1):

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliat pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

- 7 Articolul 3 din regulamentul menționat, care face parte din aceeași secțiune, prevede la alineatul (1):

„Persoanele domiciliat pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol.”

- 8 Articolul 5 din Regulamentul nr. 44/2001, care face parte din secțiunea 2, intitulată „Competențe speciale”, din capitolul II din acest regulament, prevede la punctul 3:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

[...]

3. în materie delictuală sau cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 9 Din decizia de trimitere reiese că domnul Spoering este un fotograf care, în cursul lunii februarie 2003, a realizat pentru Hi Hotel 25 de diapozitive cu imagini de interior ale mai multor camere din hotelul exploatat de aceasta la Nisa. Domnul Spoering a acordat Hi Hotel dreptul de a exploata fotografiile în broșuri publicitare și pe pagina sa de internet. Drepturile de exploatare nu au făcut obiectul unei convenții scrise. Hi Hotel a plătit factura, în sumă de 2 500 de euro, aferentă acestor fotografii. Factura respectivă conținea mențiunea „include the rights – only for the hotel hi”.
- 10 În anul 2008, domnul Spoering a remarcat într-o librărie din Köln un volum ilustrat denumit „Innenarchitektur weltweit” („Arhitectură de interior în lume”), publicat de editura Phaidon, cu sediul în Berlin (Germania), care cuprindea reproducerile a nouă fotografii pe care acesta le făcuse în hotelul exploatat de Hi Hotel la Nisa.
- 11 Considerând că Hi Hotel i-a încălcat drepturile de autor asupra fotografiilor prin punerea lor la dispoziția terților, și anume editurii Phaidon, domnul Spoering a chemat Hi Hotel în judecată la Köln. El a solicitat printre altele obligarea Hi Hotel să înceteze să reproducă sau să solicite să se reproducă, să difuzeze sau să solicite să se difuzeze, să expună sau solicite să se expună pe teritoriul german, fără consimțământul său prealabil, fotografiile menționate la punctul anterior din prezenta hotărâre (cerere în încetare), precum și obligarea Hi Hotel la plata de despăgubiri pentru toate prejudiciile pe care le-a suferit sau le-ar suferi din cauza comportamentului acesteia.
- 12 Din decizia de trimitere reiese că Hi Hotel a susținut că editura Phaidon are un sediu și în Paris (Franța) și că directorul Hi Hotel ar fi putut să pună fotografiile în discuție la dispoziția editurii respective. Hi Hotel nu ar avea cunoștința de împrejurarea dacă această editură le-a pus ulterior la dispoziția societății germane care face parte din același grup.
- 13 Instanța de prim grad de jurisdicție a admis cererea domnului Spoering, iar apelul declarat de Hi Hotel a fost respins. Bundesgerichtshof, sesizat cu recurs de aceasta din urmă, ridică problema dacă competența internațională a instanțelor germane poate fi stabilită în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001.
- 14 În această privință, instanța de trimitere arată că, având în vedere susținerile Hi Hotel, preluate la punctul 12 din prezenta hotărâre, necontrazise de domnul Spoering, competența internațională a instanțelor germane în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie verificată

în temeiul afirmațiilor de natură factuală potrivit cărora editura Phaidon din Berlin a difuzat fotografiile în discuție în Germania cu încălcarea dreptului de autor, iar Hi Hotel a contribuit la această faptă prin punerea lor la dispoziția editurii Phaidon din Paris.

- 15 În aceste condiții Bundesgerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul [...] nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că fapta prejudiciabilă s-a produs într-un stat membru (statul membru A) dacă actul ilicit care face obiectul procedurii sau care stă la baza cererilor a fost săvârșit într-un alt stat membru (statul membru B) și constă în participarea la actul ilicit (actul principal) intervenit în primul stat membru (statul membru A)?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

- 16 Hi Hotel susține că cererea de decizie preliminară este inadmisibilă, întrucât este lipsită de relevanță pentru soluționarea litigiului principal din cauza faptului că, până în prezent, nu s-a determinat dacă a existat o cesiune completă a drepturilor de autor către Hi Hotel. Astfel, dacă aceasta ar fi situația, nu ar fi posibilă nicio atingere a acestor drepturi.
- 17 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii, adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa, beneficiază de o prezumție de relevanță (Hotărârea din 12 decembrie 2013, Soa Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 18 Respingerea de către Curte a unei cereri formulate de o instanță națională este posibilă numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea Soa Nazionale Costruttori, EU:C:2013:827, punctul 21 și jurisprudența citată).
- 19 Or, nu aceasta este situația în cazul în speță. Astfel cum reiese cu claritate din cererea de decizie preliminară, interpretarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 este necesară pentru soluționarea litigiului principal, dat fiind că Hi Hotel a ridicat o excepție de necompetență a instanțelor germane în ceea ce privește soluționarea acestui litigiu și că instanța de trimitere trebuie în mod necesar să se pronunțe asupra acestei excepții înainte de a se pronunța pe fond.
- 20 În aplicarea articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, instanța sesizată poate considera stabilite, exclusiv în vederea verificării competenței sale în temeiul acestei dispoziții, susținerile reclamantului cu privire la condițiile răspunderii delictuale sau cvasidelictuale.
- 21 Temeinicia susținerilor menționate ține exclusiv de examinarea fondului cauzei (a se vedea Hotărârea din 3 octombrie 2013, Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, punctul 40). Întrucât susținerea Hi Hotel potrivit căreia întinderea cesiunii drepturilor de autor către Hi Hotel nu a fost încă stabilită ține de fondul cauzei principale, ea nu este, așadar, de natură să afecteze admisibilitatea întrebării adresate de instanța de trimitere.
- 22 În consecință, cererea de decizie preliminară trebuie considerată admisibilă.

Cu privire la fond

- 23 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, în caz de pluralitate de autori prezumați ai unui pretins prejudiciu adus drepturilor patrimoniale de autor protejate în statul membru de care aparține instanța sesizată, această dispoziție permite să se stabilească competența jurisdicțională cu privire la unul dintre acești autori, care nu a acționat în raza teritorială a instanței menționate.
- 24 Este necesar să se amintească de la bun început că dispozițiile Regulamentului nr. 44/2001 trebuie interpretate în mod autonom, prin referire la sistemul și la obiectivele acestuia (Hotărârea din 16 mai 2013, Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 25 Pe de altă parte, numai prin derogare de la principiul fundamental enunțat la articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, prin care competența este atribuită instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia se află domiciliul pârâtului, capitolul II secțiunea 2 din acest regulament prevede atribuirea unui anumit număr de competențe speciale, printre care figurează aceea de la articolul 5 punctul 3 din regulamentul menționat (Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 23).
- 26 Întrucât competența instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă constituie o normă de competență specială, aceasta este de strictă interpretare, nefiind posibilă interpretarea sa dincolo de ipotezele avute în vedere în mod explicit de regulamentul menționat (Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 24).
- 27 Nu este mai puțin adevărat că expresia „locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă”, care figurează la articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, vizează atât locul materializării prejudiciului, cât și locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, astfel încât pârâtul poate fi acționat în justiție, la alegerea reclamantului, în fața instanței de la unul dintre cele două locuri (Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 28 În această privință, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că norma de competență prevăzută la articolul 5 punctul 3 din regulamentul menționat se întemeiază pe existența unei legături deosebit de strânse între litigiu și instanțele de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă, care justifică atribuirea competenței în favoarea acestora din urmă pentru motive legate de buna administrare a justiției și de organizarea utilă a procesului (Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 29 Întrucât identificarea unuia dintre punctele de legătură recunoscute de jurisprudența amintită la punctul 27 din prezenta hotărâre trebuie să permită stabilirea competenței instanței care se află în mod obiectiv în poziția cea mai potrivită pentru a aprecia dacă elementele constitutive ale răspunderii persoanei acționate în justiție sunt reunite, rezultă că nu poate fi sesizată în mod valabil decât instanța în a cărei rază teritorială se găsește punctul de legătură pertinent (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 octombrie 2012, Folien Fischer și Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, punctul 52, precum și Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 28).
- 30 În ceea ce privește locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, trebuie să se constate că, astfel cum reiese din decizia de trimitere, se presupune că la originea pretensei fapte prejudiciabile se află mai mulți autori. Hi Hotel, singura parte chemată în judecată în litigiul principal, a acționat în Franța, și anume în afara razei teritoriale a instanței în fața căreia a fost chemată în judecată.

- 31 Or, astfel cum Curtea a arătat deja, în împrejurări în care unul singur dintre mai mulți autori prezumați ai unui pretins prejudiciu este acționat în justiție în fața unei instanțe în a cărei rază teritorială nu a acționat, nu se poate considera că evenimentul cauzator al unui prejudiciu s-a produs în raza teritorială a acestei instanțe în sensul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 (a se vedea Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 40).
- 32 Prin urmare, articolul 5 punctul 3 din regulamentul menționat nu permite să se stabilească, din perspectiva locului unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, o competență jurisdicțională în privința unuia dintre autorii presupuși ai prejudiciului respectiv, care nu a acționat în raza teritorială a instanței sesizate (a se vedea Hotărârea Melzer, EU:C:2013:305, punctul 41).
- 33 Cu toate acestea, spre deosebire de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Melzer (EU:C:2013:305), în prezenta cauză, instanța de trimitere nu și-a limitat întrebarea la interpretarea articolului 5 punctul 3 din același regulament în vederea stabilirii competenței instanțelor germane prin raportare doar la evenimentul cauzator al pretinsului prejudiciu.
- 34 În consecință, este necesar să se examineze și dacă, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, în care mai mulți autori prezumați ai pretinsului prejudiciu au acționat în state membre diferite, articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 permite, din perspectiva materializării prejudiciului, atribuirea competenței în favoarea instanțelor unui stat membru în privința unuia dintre presupușii autori ai prejudiciului respectiv chiar și atunci când el nu a acționat în raza teritorială a instanței sesizate.
- 35 În această privință, trebuie arătat că competența de a judeca o acțiune în materie delictuală sau cvasidelictuală poate fi stabilită în favoarea instanței sesizate cu o cerere de constatare a încălcării drepturilor patrimoniale de autor în cazul în care statul membru pe teritoriul căruia se află respectiva instanță protejează drepturile patrimoniale invocate de reclamant și în cazul în care prejudiciul invocat riscă să se materializeze în raza teritorială a instanței sesizate (a se vedea Hotărârea Pinckney, EU:C:2013:635, punctul 43).
- 36 În cauza principală, domnul Spoering invocă o încălcare a mai multor drepturi patrimoniale de autor, și anume dreptul de reproducere, de difuzare sau de expunere a fotografiilor în discuție. Este cert că aceste drepturi sunt protejate în Germania în conformitate cu Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).
- 37 În împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, trebuie să se considere că riscul materializării prejudiciului decurge din posibilitatea de a se procura reproducerea operei de care sunt legate drepturile de care se prevalează reclamantul dintr-o librărie situată în circumscripția instanței sesizate. Astfel cum reiese din constatările factuale amintite la punctul 14 din prezenta hotărâre, punerea fotografiilor în discuție la dispoziția editurii Phaidon din Paris se află la originea reproducerii și distribuției respective, iar prin aceasta, la originea riscului materializării pretinsului prejudiciu.
- 38 În schimb, întrucât protecția acordată de statul membru al instanței sesizate este limitată doar la teritoriul respectivului stat membru, instanța sesizată în temeiul materializării prejudiciului nu este competentă să se pronunțe decât cu privire la prejudiciul cauzat pe teritoriul acestui stat membru (Hotărârea Pinckney, EU:C:2013:635, punctul 45).
- 39 Astfel, instanțele altor state membre rămân în principiu competente, în raport cu articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 și cu principiul teritorialității, să se pronunțe cu privire la prejudiciul cauzat drepturilor patrimoniale de autor pe teritoriul statului membru din care fac parte, dat fiind că ele se află în poziția cea mai potrivită, pe de o parte, pentru a evalua dacă s-a adus efectiv atingere

drepturilor patrimoniale de autor garantate de statul membru în cauză și, pe de altă parte, pentru a stabili natura prejudiciului care a fost cauzat (a se vedea Hotărârea Pinckney, EU:C:2013:635, punctul 46).

- 40 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, în caz de pluralitate de autori prezumați ai unui pretins prejudiciu adus drepturilor patrimoniale de autor protejate în statul membru de care aparține instanța sesizată, această dispoziție nu permite să se stabilească, din perspectiva locului unde s-a produs evenimentul cauzator al acestui prejudiciu, competența instanței în raza căreia acela dintre autorii prezumați care a fost chemat în judecată nu a acționat, însă ea permite stabilirea competenței acestei instanțe din perspectiva locului materializării pretinsului prejudiciu cu condiția să existe riscul ca el să se materializeze în raza instanței sesizate. În această ultimă ipoteză, instanța menționată nu este competentă să se pronunțe decât cu privire la prejudiciul cauzat pe teritoriul statului membru de care aparține.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 41 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 5 punctul 3 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, în caz de pluralitate de autori prezumați ai unui pretins prejudiciu adus drepturilor patrimoniale de autor protejate în statul membru de care aparține instanța sesizată, această dispoziție nu permite să se stabilească, din perspectiva locului unde s-a produs evenimentul cauzator al acestui prejudiciu, competența instanței în raza căreia acela dintre autorii prezumați care a fost chemat în judecată nu a acționat, însă ea permite stabilirea competenței acestei instanțe din perspectiva locului materializării pretinsului prejudiciu cu condiția să existe riscul ca el să se materializeze în raza instanței sesizate. În această ultimă ipoteză, instanța menționată nu este competentă să se pronunțe decât cu privire la prejudiciul cauzat pe teritoriul statului membru de care aparține.

Semnături